

Sisäministeriö

kirjaamo.sm@govsec.fi

maahanmuutto-osasto@govsec.fi

berit.kiuru@govsec.fi

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

Sisäministeriö on pyytänyt (VN/31772/2021) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari vahvistaa, Keskuskauppakamarin osaamisen, työelämän ja maahanmuuton johtavan asiantuntijan, Mikko Valtosen kirjoittaman lausunnon, hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Keskuskauppakamarin lausunto alkaen sivu 3.

Toteamme, että Keskuskauppakamarin lausunto on Riihimäen-Hyvinkään kauppakamarin näkökulmasta hyvin koottu ja lausunnossa on huomioitu laaja-alaisesti alueemme elinkeinoelämän esiin nostamia tarpeita.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari kannattaa uudistushankkeita, joissa työperäistä maahanmuuttoa edistetään ja nopeutetaan siten, että se tekee Suomesta houkuttelevan ja globaalisti kilpailukykyisen kohdemaan yrityksille, osaavalle työvoimalle ja uusille investoinneille.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamarin alueella on merkittäviä kansainvälisesti toimivia korkean teknologian huippuyrityksiä, joille erityisesti eri alojen asiantuntijoiden nopea rekrytoiminen on merkittävässä roolissa. Asiantuntijoiden ja erityisasiantuntijoiden rekrytointeja hankaloittaa tällä hetkellä ulkomaisten huippuosaaajien hidas lupamenettely.

Työvoiman kohtaanto-ongelma koskee myös operatiivisen tason työntekijöitä. Tarve on laajalti eri toimialoille. Rakenteellinen ongelma on luonut jo joillekin aloille kasvun esteen. Kohtaanto-ongelman korjaaminen ei poista työperäisen maahanmuuton tarvetta. Työvoiman tarve muuttuu nopeasti, johon työmarkkinoiden rakennemuutoksella ja koulutuksella ei välttämättä pystytä vastaamaan riittävän nopeasti. Työperäinen maahanmuutto on tehokas tukiratkaisu koulutuspoliittisten ratkaisujen rinnalle.

Käsittelyajat erityisasiantuntijoiden luvissa ovat aivan liian pitkiä. Panostus muun muassa käsittelyn automatisointiin nopeuttaisi prosessia. Lainsäädäntömuutosten lupakäsittelyn keskimääräisen käsittelyajan huomattava lyhentäminen edellyttää, koko viranomaisten palveluketjun saumatonta yhteistoimintaa ja viranomaisten välisien toimivalta- ja hallinnollisten rajojen poistamista, digitaalisten palvelujen hyödyntämisen lisäksi.

Erityisen merkittävänä koemme viisumin hakijoiden perheenjäsenten, mahdollisuutta matkustaa Suomeen heti sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty.

Lisäksi painotamme, että ulkomaalaislain ja siihen liittyvät lainsäädäntöuudistukset viedään loppuun mahdollisimman nopealla käsittelyllä. Uudistuksen positiiviset vaikutukset tulevat olemaan merkittävä kilpailuetu osaavaa työvoimaa tarvitseville ja rekrytoiville yrityksille.

Marja Heinimäki

Marja Heinimäki
toimitusjohtaja
040 547 8563
marja.heinimäki@rihykauppakamari.fi

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO

Lausunnon pääkohdat

- *Keskuskauppakamari muistuttaa, että Suomea vaivaa vakava osaajapula, joka haittaa jo nyt yritysten toimintaa ja jatkuessaan tulee myös olemaan uhka talouden kasvun jatkumiselle.*
- *Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Osaajien maahanmuuton edistäminen on yksi tärkeimmistä keinoista.*
- *Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia.*
- *Keskuskauppakamari kannattaa esitystä laajentaa kansallinen viisumi koskemaan opiskelijoita, tutkijoita, sertifioitujen työnantajien työntekijöitä, yritysten johtotehtävissä toimivia sekä edellä mainittujen perheenjäseniä.*
- *Keskuskauppakamari kannattaa esitettyä ulkomaalaislain muutosta, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen ulkoministeriön toimesta Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.*
- *Keskuskauppakamari huomauttaa, että Suomen tapa toteuttaa kansallinen viisumi ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa.*
- *Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella.*
- *Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi laajennettaisiin koskemaan aiemmin säädettyjen ja nyt esitettyjen ryhmien lisäksi kaikkia työn perusteella oleskelulupaa hakevia.*
- *Keskuskauppakamarin esittää kansallisen viisumin keston laajentamista vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen.*
- *Keskuskauppakamari huomauttaa, että esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.*

Yksityiskohtainen lausunto

Valtava pula osaavasta työvoimasta

Keskuskauppakamari pitää osaajapulaa suurimpana uhkana talouden kasvun jatkumiselle. Lähes 75 prosenttia yrityksistä kokee kauppakamareiden jäsenkyselyn mukaan pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Jopa 68 prosenttia yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua ja liiketoimintaa. Pula osaajista tulee vain kasvamaan tulevaisuudessa, sillä yrityksistä 64,5 prosenttia ilmoitti, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi seuraavan kuuden kuukauden aikana ja 76,3 prosenttia ilmoitti tarpeen kasvavan myös 2–3 vuoden aikajänteellä. Keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan vähäisistä hakijamääristä, hakijoiden vähäisestä työkokemuksesta tai soveltumattomasta koulutuksesta sekä kannustinloukuista ja työvoiman liikkuvuuteen

liittyvistä haasteista. Noin puolet kyselyyn vastanneista piti työhön perustuvan maahanmuuton lisäämistä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Kysely tehtiin elokuun lopulla ja siihen vastasi noin 1300 yritystä useilta eri toimialoilta ympäri Suomea.

Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa.

Kansallinen viisumi osana osaajien maahanmuuton edistämistä

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisistä ratkaisuista osaajapulaan on helpottaa osaajien maahanmuuttoa Suomeen. Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa sekä lisää työikäistä väestöä korjaamaan epäedullista väestökehitystä. Näihin molempiin haasteisiin voidaan vastata osaajien maahanmuutolla. Valitettavasti työhön ja opiskeluun perustuva maahanmuutto ei ole ollut toivotulla kasvu-uralla. Yksi keskeinen syy tälle on se, että oleskelulupaprosessit eivät ole sujuvia ja maahantulo kokonaisuudessaan kestää liian kauan.

Keskuskauppakamari muistuttaa, että osaajien maahanmuuttoon liittyen ei pidä tuijottaa pelkästään Maahanmuuttoviraston tilastoja oleskelulupien käsittelyn kestosta. Tällöin jätetään huomioimatta muun muassa pullonkaulat tunnistautumiseen ja oleskelulupaprosessin käynnistämiseen liittyen sekä oleskelulupaprosessin aikana tehtävät mahdolliset täydennykset hakemukseen. Yritysten näkökulmasta keskeistä on tarkastella maahantulon kokonaiskestoa eli aikaa, joka kestää rekrytointipäätöksestä työn aloittamiseen Suomessa. Keskuskauppakamari painottaa, että nimenomaan maahantulon kokonaiskestoa pitää lyhentää.

Keskuskauppakamari yhtyy valtaosaan hallitusohjelman tavoitteista edistää osaajien maahanmuuttoa. Lopputuloksen kannalta keskeistä on se, mitkä keinot valitaan tavoitteisiin pääsemiseksi. Oikeilla keinoilla voidaan saada aikaan merkittävä osaajien maahanmuuttoa edistävä vaikutus. Vaikuttavia keinoja tarvitaan, jos aiotaan saavuttaa hallituksen tavoitteet työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamisesta.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia. Keskuskauppakamari painottaa, että samalla on tärkeää muun muassa sujuvoittaa oleskelulupaprosesseja, lisätä käsittelyn automaatiota, mahdollistaa sähköinen tunnistautuminen, huolehtia oleskelulupaprosessin riittävästi resursoinnista sekä poistaa työhön perustuvaan maahanmuuttoon liittyvä saatavuusharkinta. Pidämme myös tärkeänä sitä, että ulkomaalaislain kokonaisuudistus tehdään mahdollisimman nopeasti.

Kansallisen viisumin laajentaminen uusiin kohderyhmiin on kannatettavaa

Keskuskauppakamari kannattaa esitystä laajentaa kansallinen viisumi koskemaan opiskelijoita, tutkijoita, sertifioitujen työnantajien työntekijöitä, yritysten johtotehtävissä toimivia sekä edellä mainittujen perheenjäseniä.

Keskuskauppakamari näkee erittäin tärkeänä hallituksen esityksen laajemman tavoitteen helpottaa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten mahdollisuuksia rekrytoida ulkomaisia opiskelijoita ja tutkijoita sekä ulkomaista työvoimaa. Haluamme kuitenkin nostaa esiin saman huolen, joka on mainittu myös hallituksen esityksen perusteluissa: ”Epävarmaa on myös se, kuinka suuri osa hakisi oleskeluluvan lisäksi pitkäaikaista viisumia itselleen ja perheenjäsenilleen nopeuttaakseen Suomeen tuloaan runsaalla viikolla”.

Keskuskauppakamari huomauttaakin, että koska kansallisen viisuminen maahantuloa nopeuttava vaikutus on varsin pieni, ei sen voida merkittävästi olettaa helpottavan ja nopeuttavan osajien maahanmuuttoa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että esityksen ei arvioida kuitenkaan ratkaisevasti lisäävän Suomeen tulevien opiskelijoiden, tutkijoiden, sertifioitujen työnantajien työntekijöiden tai yritystenjohtotehtäviin tulevien määrää. Keskuskauppakamari yhtyy tähän arvioon ja pitää kansallisen viisumin vaikutusten vähäisyyttä erittäin valitettavana.

Boston Consulting Groupin kansainvälisestä raportista käy ilmi, että Suomi on maailman 22. houkuttelevin maa kansainväliselle työvoimalle. Yksiselitteistä syytä Suomen heikolle houkuttelevuudelle ei ole raportissa onnistuttu tunnistamaan. Suomen tulisi keskittyä niihin toimiin, joilla voidaan parantaa maan houkuttelevuutta ulkomaalaisten osajien silmissä. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukana keskeistä olisi sujuvoittaa oleskelulupaprosessia ja nopeuttaa maahantuloa. Oikein toteutettuna kansallisella viisumilla voidaan päästä kohti tätä tavoitetta.

Kansallinen viisumi on hakijalle maksullinen ja lainsäädännön mukaan viisuminen hinnan tulee määräytyä omakustannusperiaatteella. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan muissa EU-maissa kansallisen viisumin käsittelymaksut vaihtelevat 60 eurosta 150 euroon. Voidaan arvioida, että Suomessa käsittelymaksu tulisi olevan hintahaitarin yläpäässä ja näin ollen muodostavan houkuttelevuuden kannalta esteen. Varsinkin jos otetaan huomioon se, että mikäli hakija asioi ulkoisen palveluntuottajan kautta, tulee hänelle maksettavaksi käsittelymaksun lisäksi myös palvelumaksu. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan käsittelymaksujen omakustannusperiaatteesta pitäisi luopua ja asettaa käsittelymaksut kilpailukykyiselle ja Suomen houkuttelevuutta tukevalle tasolle.

Keskuskauppakamari kannattaa esitettyä ulkomaalaislain muutosta, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen ulkoministeriön toimesta Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.

Keskeiset ongelmat kansallisen viisumin toteuttamistavassa

Keskuskauppakamari huomauttaa, että valittu tapa kansallisen viisumin toteuttamiseen ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa. D-viisumin käyttöönoton mahdollistavan hallituksen esityksen (HE 122/2021 vp) perusteluissa on tuotu esiin muita toteuttamisvaihtoehtoja kansalliselle viisumille, jotka olisivat vaikutuksiltaan valittua toteuttamisvaihtoehtoa huomattavasti merkittävämpiä.

Kansallisen viisumi ei tule merkittävästi nopeuttamaan maahantuloa. Uudistuksen vaikutukset jäävät valitulla toteuttamismallilla vähäisiksi ja maahantulo nopeutuu viranomaisten arvioiden mukaan vain 7-14 vuorokautta. Tämä johtuu siitä, että kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa. Toisin sanoen maahantuloa nopeuttava vaikutus syntyy ainoastaan siitä, että oleskeluluvan hakijan ei tarvitse jäädä lähtömaahan odottamaan oleskelulupakortin saapumista vaan hän saa sen saavuttuaan Suomeen.

Keskuskauppakamari tunnistaa sen, että 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon on toivottu ja merkittävä silloin, jos oleskelulupaprosessin kesto lasketaan viikoissa, ei kuukausissa. Kansallisen viisumin tuoma 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon ei muodostu millään tavalla merkittäväksi, mikäli oleskelulupien käsittely kestää kuukausia, mikä on todellisuutta esimerkiksi opiskelijoiden ja työntekijöiden oleskelulupien osalta (pl. erityisasiantuntijat).

Kansallisen viisumin kesto on vain 100 vuorokautta. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tämä voi olla riittävä aika, mikäli kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa, mutta ei riitä alkuunkaan, mikäli kansallinen viisumi myönnetään heti, kun oleskelulupahakemus on laitettu vireille. On hyvä huomioida se, että useissa Euroopan maissa kansallisen viisumin kesto on puoli vuotta tai jopa vuosi. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan viisumin kestossa tulisi noudattaa yleisempää eurooppalaista linjaa.

Keskuskauppakamarin esitys kansallisen viisumin kehittämiseksi

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi tulisi toteuttaa siten, että sillä olisi aidosti merkittävä maahantuloa nopeuttava vaikutus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella. Oikeus kansalliseen viisumiin koskisi myös edellä mainittujen ryhmien perheenjäseniä. Tämä toteuttamistapa mahdollistaisi maahantulon oleskelulupaprosessin ollessa vielä kesken ja nopeuttaisi maahantuloa merkittävästi verrattuna vallitsevaan tilaan.

Keskuskauppakamari esittää, että oikeus kansallisen viisumin hakemiseen laajennettaisiin koskemaan aiemmin säädettyjen ja nyt esitettyjen ryhmien lisäksi kaikkia työn perusteella oleskelulupaa hakevia. Mitä laajempi kohdejoukko kansalliselle viisumille luodaan, sitä merkittävämpi osaajien maahanmuuttoa edistävä ja nopeuttava vaikutus saadaan aikaiseksi.

Kansallisen viisumin 100 vuorokauden kestoa tulisi Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan laajentaa vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen. Mikäli kansallista viisumia muutettaisiin siten, että sen nojalla voi tulla maahan oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä, pitää viisumin kesto määrittää riittävän pitkäksi, jotta oleskelulupahakemus ehditään varmasti käsitellä viisumin voimassaoloaikana.

Kansainväliset esimerkit vaikuttavasti toteutetusta kansallisesta viisumista

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin toteuttaminen edellä esitetyllä laajemmalla tavalla on myös kansainvälisten esimerkkien valossa mahdollista ja järkevää. Esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Virossa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan vuodeksi muun muassa työskentelemään tai opiskelemaan. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Saksassa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi muun muassa aloittamaan työt. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Alankomaissa voi saada kansallista viisumia vastaavan väliaikaisen oleskeluluvan, jonka saaminen vaatii yksilöidyn perusteen, kuten työ, opiskelu tai perhe. Varsinaisen oleskeluluvan voi hakea vasta tämän jälkeen.

Kansainvälisten esimerkkien valossa ei löydy syytä, miksi Suomessa kansallinen viisumi on toteutettu tavalla, jolla kansallisesta viisumista ei saada kaikkia mahdollisia hyötyjä irti. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan tämä on vahvasti ristiriidassa sen kanssa, että samalla yritetään löytää vaikuttavia keinoja osaajapulaan vastaamiseksi ja tavoitellaan työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
osaaminen, työelämä ja maahanmuutto

puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi